

**Byron Hawk, David M. Rieder,
Ollie Oviedo (eds)**

**Small Tech: The Culture of
Digital Tools**

Minneapolis – London: University of
Minnesota Press, 2008, 236 str.

Napisati prikaz zbornika radova u svakom je slučaju nezahvalno. Ograničenost prostora za pisanje prikaza i različiti autori s različitim stilovima pisanja i diskursima iz različitih disciplina otežavaju stvaranje koherentne slike o ukupnom zborniku. No zbornik radova *Small Tech: The Culture of Digital Tools* u izdanju Sveučilišta u Minnesoti nije klasičan primjer zbornika. Na 236 stranica nalazi se 27 članaka različitih autora (uključujući uvod urednikâ) koje uređuju tri urednika. To možda i ne iznenađuje s obzirom na temu koja se odnosi na korištenje malih tehnologija u svakodnevnom životu.

Sama knjiga podijeljena je u tri tematska okvira unutar kojih se susreću mišljenja autora iz vrlo različitih disciplina: od retorike, medijskih umjetnosti, filma, engleskog jezika, preko komunikacijskih znanosti, filozofije, političkih znanosti, elektrotehnike i računarstva te vizualnih umjetnosti do sociologije, kulturnih studija itd.

Zbornik započinje uvodom urednika Byrona Hawka i Davida Riedera koji odmah na početku definiraju značaj malih tehnologija poput iPod-a, mobitela, digitalnih kamera i dlanovnika: »... male tehnologije označavaju rastuću međupovezanost društvenih,

kulturnih, estetskih i edukacijskih konteksta koji se dovode u međudnos razvojem sve manjeg hardvera i rekontekstualizacijom postojećeg softvera. Male tehnologije ne znače samo promjenu u perspektivi od industrijske do postindustrijske tehnologije, kao što je to učinio internet, nego ističu promjenjivu prirodu naših materijalnih odnosa s tehnologijama...« (str. x). Raširenost malih tehnologija autori povezuju sa sve većim procesom minijaturizacije i tzv. bestežinskom ekonomijom u kojoj veliku ulogu ima ekonomska vrijednost nematerijalnih roba, usluga i tehnika. U takvom se okruženju stvaraju nove mogućnosti za ljudsko djelovanje, povezanost i komunikaciju. Iznimno važnom postaje »materijalna ekologija«, odnosno suodnos čovjeka, tj. ljudskog tijela i različitih digitalnih naprava i softvera. Digitalni alati postaju sve manjima i mobilnijima te je stoga teško govoriti o sveobuhvatnoj medijskoj kulturi poput televizijske kulture. Istraživanje suvremenih, složenih okruženja¹ zahtijeva metode koje su uvijek orijentirane na specifični skup kompleksnih odnosa unutar zasebnog okoliša (str. xvii). Autori takvo stanje nazivaju posthumanim, a tehnološki okoliš opisuju citirajući N. Katherine Hayles: »Moderni ljudi nisu sposobni za sofisticiranu spoznaju

---

¹ U izvorniku se koristi pojam *ecologies* koji u istraživanjima novih medija i digitalne kulture znači međudnos čovjeka i tehnološko-kulturnih okruženja za razliku od tradicionalnog značenja pojma u biologiji koji objašnjava odnos čovjeka i prirodnog okruženja.

zato što su pametniji... nego zato što su konstruirali pametnije radno okruženje» (str. xix). Humanističke i društvene znanosti moraju se, prema autorima, uhvatiti u koštac s ovim kompleksnim ekologijama primjenom specifičnih multidisciplinarnih kombinacija za svaki pojedini okoliš. Upravo takav pristup primjenjuju u odabiru članaka za ovaj zbornik. Nijedna disciplina nema povlašteno stajalište, nego se svaka bavi zasebnim okolišem u kojem se istražuje odnos čovjeka i tehnologije. Kao što kažu sami urednici, jedina je varijacija razina analize koja se kreće od velikog konteksta poput interneta pa sve do minijaturnog poput digitalnog koda.

Prvi tematski okvir »Traditional Software in New Ecologies« sastoji se od osam članaka u kojima se analiziraju vrlo različite teme: od tehnika novih vizualnih umjetnosti, tehnika videomontaže, javnih sfera, preko digitalne obrade slika, digitalnih alata, sučelja za softvere, funkcija linkova u novim medijima do razlika između teksta i koda.

Članak pod naslovom »Technopolitics, Blogs, and Emergent Media Ecologies: A Critical/Reconstructive Approach« autora Richarda Kahna i Douglasa Kellnera donosi pregled organiziranja medijskih ekologija kroz odnose globalnih i lokalnih kulturnih interakcija i rješavanje političkih pitanja od javnog interesa. U tom kontekstu autori analiziraju suvremeni internetom posredovani aktivizam vezan uz antiratne, antikorporativne, mirovne i druge pokrete za društvenu pravdu kao i političke skandale u SAD-u nastale širenjem informacija internetom poput zlostavljanja iračkih zatvorenika. Ključnu ulogu u tim procesima odigrali su blogovi i *wiki web* stranice. Međutim, Kahn i

Kellner nikako ne zauzimaju naivni tehnološkooptimistički stav u smislu novog vala demokratizacije omogućene medijima, pa s druge strane navode i različite primjere komercijalizacije putem interneta poput *shopping* blogova i korporativnih *wiki* stranica. Također smatraju kako blogovi, iako daju mogućnost za sudjelovanje u javnoj sferi za većinu građana, često većini građana ostaju nepoznatima. No, unatoč tomu autori misle da se tu nalazi jedna od temeljnih napetosti u suvremenom društvu pa je stoga potrebna edukacija o važnosti alternativnih javnih sfera i rad na medijskoj pismenosti građana.

Drugi tematski blok, »Small Tech and Cultural Contexts«, sastoji se od deset vrlo kratkih članaka s rasponom tema od korištenja mobitela, podcastinga, dlanovnika, SMS poruka, P2P tehnologija, Googlea, digitalnih fotografija i digitalnog videa do 3D kompjutorskih igrica i tzv. »lokativnih medija«.

Jedan od zanimljivijih članaka svakako je onaj Jenny Edbauer Rice, »Overhearing: The Intimate Life of Cell Phones«. Autorica analizira situacije u kojima se ljudi koriste mobitelom u javnim prostorima i u kojima drugi ljudi mogu načuti privatni razgovor. Ona dolazi do zaključka da su mobiteli »... liminalno oruđe koje ruši granicu između javnog i privatnog. Tehnologija doista funkcionira tako da stvara ono što bi se moglo nazvati *zonama javne intimnosti*« (str. 95).

Treći i posljednji tematski blok, »Future Technologies and Ambient Environments« sastoji se od osam članaka u kojima se istražuju mogućnosti i prostori za primjenu novih tehnologija. Različiti autori istražuju edukacijske mogućnosti virtualne stvarnosti, važnost

estetike u radu humanističkih znanosti, *wearable* kompjutere, videonadziranje kao umjetničku i etnometodološku praksu, ambijentalni video i zvuk te primjene haptičkih tehnologija.

Videonadziranje i konstrukcija stvarnosti posredovana nadziranjem teme su članka »Sousveillance: Wearable and Digital Tools in Surveilled Environments« autora Jasona Nolana, Stevea Manna i Barryja Wellmana. Autori se, s pomoću digitalnih alata, bave tehnikom promatranja onih koji promatraju. To nazivaju *sousveillance*, što dolazi od francuskih riječi *sous* (odozdo, ispod) i *veiller* (promatrati). Kako sami navode, bave se vrstom reflekcionizma, odnosno filozofijom i procedurom koja se koristi tehnologijom kako bi zrcalila i suočila se sa socijalnim ekologijama kojima dominiraju birokratske organizacije: »... reflekcionizam je tehnika za ispitivanje s pomoću izvedbe koja je usmjerena prema razotkrivanju panoptikona, umanjivanju njegova položaja i privilegija...« (str. 180). Autori se zapravo koriste etnometodologijom kao metodom kojom krše prešutne društvene norme, a čime ujedno testiraju uspostavljene strukture moći. U daljnjem tekstu detaljno opisuju pet različitih situacija, odnosno performansi na ulicama, dućanima, restoranima i *shopping* centrima u kojima su provedene navedene tehnike. Kršenje pravila u tim situacijama dovodi do stvaranja novih ekoloških ravnoteža između javnih i polujavnih mjesta (str. 193).

Posljednjih nekoliko članaka bavi se odnosima ljudskih osjetila vida, sluha i dodira s novim tehnologijama. Svakako su najzanimljiviji primjer takvog istraživanja nove haptičke tehnologije. Prema autorici Joanni Castner

Post, »[h]aptici su skup alata, uključujući hardver i softver, koji nam uz pomoć osjetila dodira dopuštaju manipulaciju virtualnim objektima. Haptici spajaju digitalno s taktilnim« (str. 212). U članku »Digital Craft and Digital Touch: Hands-on Design with an 'Undo' Button« Mark Paterson istražuje primjenu haptičkih tehnologija na dizajn i obrt čime se spajaju tradicionalne tehnike i digitalni mediji. Umjetnik/ca s pomoću haptičkog hardvera može ručno manipulirati digitalnim objektima. S pomoću takvog sučelja umjetnik/ca može npr. osjetiti teksturu i otpor materijala kod modeliranja gline iako se objekt manipuliranja nalazi na zaslonu. Bitna je prednost takvog modeliranja jednostavna mogućnost popravljivanja pogrešaka s pomoću *undo* funkcije.

Za potpuni prikaz svih članaka u ovom zborniku trebalo bi puno više prostora. No pomnim čitanjem zainteresirani čitatelj može pronaći mnoštvo ideja i uvida u odnose čovjeka i tehnologije s vrlo različitih stajališta. Što je u tom kontekstu reprezentativno ljudsko iskustvo u odnosu na digitalne alate, male tehnologije i virtualni svijet teško je utvrditi, odnosno gotovo je nemoguće izreći jednoznačan odgovor. No, upravo je to središnje pitanje ovog zbornika. On prikazuje novi val istraživanja novih medija u kojem se ispituje »... međudnos između virtualnog prostora interneta, zatvorenog prostora instalacije i otvorenog prostora svakodnevnog života« (Hawk i Rieder: ix). Sve implikacije takvih tehnoloških okoliša tek se trebaju otkriti.

Paško Bilić

*Institut za međunarodne odnose,
Zagreb*